

คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนา เมืองจำปอน

แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Value of Woven Fabrics of the Phu Thai towards Buddhism

Champhone District, Savannakhet Province, the Lao People's

Democratic Republic

¹พระอิสริโย ราชวงศ์ และ ²พระชยานันทมุนี (ธรรมวัตร ณ น่าน)

¹Issayo Rasavong and ²Phrachayanantamunee (Dhammawat Na Nan)

^{1,2}วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Nakhon Nan Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author's Email: Issayorasavong@gmail.com

Received: August 21, 2024; **Revised:** December 11, 2024; **Accepted:** December 16, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) เพื่อศึกษาการทอผ้าเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอน มีการสืบทอดมาไม่ต่ำกว่า 200 ปี ตั้งแต่มีการอพยพตั้งถิ่นฐานอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน กระบวนการทอผ้าในอดีตของเมืองจำปอนจะใช้เส้นใยจากธรรมชาติคือไหมและฝ้าย ใช้สีธรรมชาติในการย้อม และการทอผ้า เป็นการถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกสาว 2) ชาวภูไทมีการทอผ้าเพื่อถวายทานตามโอกาสอันสมควรแก่การถวายทาน เพื่อส่งสมบุญครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต มีความวิริยะอุตสาหะความพยายามในการส่งสมบุญ โดยใช้ผ้าเป็นวัตถุนาน อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าในท้องถิ่น 3) คุณค่าของผ้าทอของชนเผ่าภูไทสามารถแบ่งได้เป็น 5 ด้าน คือ 1) คุณค่าทางศาสนา มีการทอผ้าแล้วถวายเป็นเครื่องไทยธรรมเพื่อเป็นพุทธบูชา เป็นผ้าห่อคัมภีร์ธรรม และเป็นผ้าจีวรสำหรับพระสงฆ์ในวัด 2) คุณค่าด้านการศึกษา มีการสอนการทอผ้าสำหรับผู้หญิงจากรุ่นแม่สู่ลูกหลานสืบทอดรุ่นต่อรุ่น 3) คุณค่าด้านเศรษฐกิจ ผ้าทอชนเผ่าภูไทสามารถขายสร้างอาชีพสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว 4) คุณค่าด้านสังคม ผ้าทอเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และ 5) ด้านศิลปวัฒนธรรม การทอผ้าขึ้นและนุ่งผ้าขึ้นเป็นการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ และเป็นหนึ่งในการ

ส่งเสริมวัฒนธรรมการนุ่งผ้าขึ้นสตรีลาวในโอกาสต่าง ๆ เช่น เครื่องแบบเจ้าหน้าที่รัฐ เครื่องแบบนักเรียน นักศึกษา

คำสำคัญ: คุณค่า; ผ้าทอ; ผ้าภูไท

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the history of weaving of the Phu Tai tribe; Champhone District, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic, 2) to study weaving for using in Buddhist rituals of the Phu Tai tribe. Champhone District, Savannakhet Province Lao People's Democratic Republic, and 3) to analyze the values of woven fabrics of the Phu Tai tribe, Champhone District, Savannakhet Province, The Lao People's Democratic Republic. It is a qualitative research by interviewing 20 key informants and analyzed data using content descriptions. The results were as follows: 1) History of weaving of Phu Tai tribe of Champhone has been inherited for at least 200 years since the long settlement to the present day. In the past, the weaving process in Champhone used natural fibers such as silk and cotton. It was passed from mother to daughter. 2) The Phu Tai people weave cloths to give to the monks in the merit making festivals and according to the occasion worthy of giving alms. Giving cloths is highly regarded as a great accumulation of merits. While weaving, there needs more endeavour in accumulating merits. Giving cloths is a kind of material gift. Weaving is also local learning space. 3) For the values of woven fabrics, they can be divided into 5 aspects: 1) religiously value, the woven fabrics are presented as the offerings to dedicate to the Buddha, to be covering fabrics of the Buddhist manuscripts, and to be robes for monks in a monastery, 2) learning value, it is the sarong-weaving culture well preserved by women through generations, 3) economic value, the woven fabrics can be sold out to earn living costs, 4) social value, they are identities and strengthen community, and 5) arts and culture value, weaving and dressing sarongs express ethnic identity and preserving sarong dressing in various occasions such as the official uniform, school or college uniform.

Keywords: Value; Woven Fabrics; Phu Thai Tribe

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สมัยรัชกาลเจ้าฟ้าภูมิหาราช ทรงรวบรวมอาณาจักรลาวล้านช้างเป็นปึกแผ่น ทรงอุปถัมภ์และยกย่องพระพุทธศาสนาให้มีบทบาทสำคัญ และทรงส่งเสริมวัฒนธรรมทุกแขนงให้แผ่ขยายกว้างขวางขึ้น วิชาการทอผ้า ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีบทบาทสำคัญในสังคมลาว ผ้าไหมไม่เพียงแต่ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องบรรณาการอันสำคัญในราชสำนัก และในวงราชการ ทั้งเป็นวัตถุที่ใช้ต่างเงินตราและร่วมในการเสี้ยวอีกด้วย (มหาสิลา วีระวงส์, 2528) ลวดลายผ้าของชาวผู้ไทในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นมรดกภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมายาวนาน โดยมีที่มาของลวดลายบนผืนผ้าที่ชาวผู้ไทนำความคิดมาจากดอกไม้ในธรรมชาติ ได้แก่ ลายที่มาจากดอกไม้ ผลไม้ อาทิ ลายดอกจิก ลายขีด (ดอกสลิขจร) ดอกจาน ดอกผักแว่น ดอกผักกูด ดอกसान(ชานหรือชาน) ดอกข้าว ดอกพิกุล ดอกสร้อย ดอกหมากจับ ดอกแก้ว เป็นต้น (ทรงคุณ จันทจร และปิติ แสนโคตร, 2548)

ปัจจุบันชาวลาวเคร่งครัดในวัฒนธรรมอันดีงามของการแต่งกาย โดยเฉพาะเมื่อจะเข้าไปในเขตวัดหรือสถานที่ราชการ แม่หญิงลาวจะต้องนุ่งผ้าซิ่น ใส่เสื้อแบบสุภาพ ส่วนผู้ชายลาวก็ต้องใส่กางเกงขายาว เสื้อแบบสุภาพ เช่นกัน เครื่องแบบนักเรียน นักศึกษาและข้าราชการของแม่หญิงก็จะนุ่งเป็นผ้าซิ่นทั้งหมด การทอผ้าของชาวภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันเขต ยังเป็นคงเอกลักษณ์ และขึ้นชื่อในการทอผ้ามัดหมี่ ได้บ่งบอกถึงความเป็นมาและความสำคัญของแต่ละลวดลายที่ทอลงผืนผ้าแล้วนำไปสู่สายตาสาธารณะ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีมีความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ในแต่ละเขต จะเกี่ยวข้องกับ ฮีตครองประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิต ลวดลายผ้าของชาวภูไท ที่ได้รับความคิดมาจากคน คือลายคน การตำหูกของชาวภูไท เมืองจำปอน แขวงไปสะหวันเขต นอกเหนือจากการทอผ้าเพื่อใช้สอยเป็นเครื่องนุ่งห่มใส่เองหรือใช้ภายในครัวเรือน ชาวภูไทได้มีประเพณีการสร้างสิ่งทอ เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะที่เมืองจำปอน แขวงสะหวันเขต ซึ่งในอดีตได้ทอถวายเพื่อเป็นพุทธบูชา สำหรับเป็น “ผ้าห่อคัมภีร์ไบลาน” ซึ่งสืบทอดเป็นบุญประจำปีมาจนถึงปัจจุบันนี้ นอกเหนือจากนี้ ยังได้จัดทำถุง (ธง), ย่ามพระ, อาสนะ, หมอน, ผ้าอาบน้ำฝน, ผ้าไตรถวายให้กับภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา พิธีกรรมในวิถีชีวิตชาวภูไท จึงมีความผูกพันกับเส้นไหมและใยฝ้าย ชาวภูไทในเมืองจำปอน แขวงสะหวันเขต ในปัจจุบันมีชื่อเสียงโด่งดังมากในการทอผ้ามัดหมี่ ชาวภูไทจึงนับว่าเป็นชนชาติพันธุ์ เผ่าไทกลุ่มหนึ่งที่มีมรดกแห่งภูมิปัญญาที่น่าภูมิใจ (สิทธิชัย สมานชาติ และคณะ, 2553)

งานบุญต่างๆ ก็จะได้เห็นภาพที่ประทับใจ แม่หญิงลาวจะนุ่งซิ่น และห่มสไบเฉียงพาดไหล่ ที่มีลวดลายคล้ายคลึงกับซิ่น เพื่อให้ใส่แล้วดูเข้ากันกับซิ่น ถือเป็นชุดที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ เป็นชุดประจำชาติของชาวสปป.ลาว ไม่ว่าจะเป็นลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง ที่อยู่ในประเทศลาวใส่ทุกคน สามารถสวมใส่โดยผู้หญิงทุกรุ่นทุวัย ไม่ว่าจะเป็นในบ้าน โรงเรียน งานดอง วัดวาอาราม หรือสถานที่ของรัฐต่างๆ เป็นต้น ในงานสำคัญ สตรีลาวมักนุ่งซิ่นพร้อมกับสไบ หรือ ผ้าเปี่ยง ซึ่งมีสีและลวดลายคล้ายคลึงกับซิ่นเพื่อให้ใส่แล้วดูเข้ากันกับซิ่น จึงถือได้ว่าผู้หญิงลาวยังคงรักษาประเพณีการนุ่งซิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันโดดเด่น แม้กระแสการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากยุคโลกาภิวัตน์ ก็ได้ส่งผลให้หญิงลาวเลิกนุ่งผ้าซิ่น หญิงลาวยังคงนุ่งผ้าซิ่นตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน (สิทธิชัย สมานชาติ และคณะ, 2553) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องผ้าทอเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและน่าสนใจ จึงทำวิจัยเรื่อง “คุณค่าของผ้าทอชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนาเมืองจำปอน แขวงสะหวันเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการทอผ้า การทอผ้าเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และคุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอน แขวงสะหวันเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาการทอผ้าเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เกี่ยวเนื่องกับวิทยานิพนธ์เรื่อง คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนา เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็น 3 ด้านตามวัตถุประสงค์ คือ 1) ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) การทอผ้าเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าของชนเผ่าภูไท ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านตาแหลว เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่วิจัย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 3) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน และ 4) กลุ่มผู้นำด้านฮัตครองพิธีกรรม จำนวน 5 คน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด จำนวน 20 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบบสัมภาษณ์จำแนกออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตอนที่ 3 ข้อมูล ผ้าทอของชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนาของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของผ้าทอชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนา เมืองจำปอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 2) ข้อมูลเอกสารทุติยภูมิ คือ บทความ หนังสือ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำเสนอ ในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 7 การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอน มีการสืบทอดมาไม่ต่ำกว่า 200 ปี ตั้งแต่มีการอพยพตั้งถิ่นฐานอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน ชนเผ่าภูไททอผ้าด้วยมูลเหตุเพื่อทอผ้าไว้ใช้ในครอบครัวทั้งยังเป็นเครื่องนุ่งห่มชายหญิง และองค์ประกอบตามประเพณีท้องถิ่น อาทิ งานบวช งานแต่งงาน การกฐิน ผู้สอน การเรียนรู้การทอผ้า เกิดจากกระบวนการทางครอบครัวด้วยวิถีทางธรรมชาติ พ่อแม่ ย่า ยาย เป็นผู้มืบทอดโดยตรงในการสอนบุตรหลานให้ทอผ้า พ่อแม่ ทอผ้า ลูกก็จะได้สัมผัสกับการทอผ้า ซึมซับความรู้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ได้ เป็นการถ่ายทอดผ่าน ระบบเครือญาติ การทอผ้าส่วนใหญ่จะเป็นคนในครอบครัวที่คอยช่วยเหลือกัน สามารถชักถามจากผู้มีประสบการณ์ในหมู่บ้านเดียวกัน เพิ่มเติมทักษะใหม่ให้มากขึ้น เป็นต้น เนื้อหาที่เรียนรู้ ชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนเริ่มการเรียนรู้การทอผ้า ปลอกผ้าย เลี้ยงไหม เบื้องต้นต้องใช้ใยไหมหรือฝ้ายเป็นวัตถุดิบ ซึ่งผ้าทอส่วนใหญ่จะเป็นผ้าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันโดยผ้าแต่ละประเภทจะมีขนาดต่างกัน เช่น หมอนขิด ผ้าห่ม ผ้าขาวม้าเป็นผ้าถักสำหรับชาย ผ้าเยียบ(ผ้าลายลูกแก้ว) เป็นผ้าถักสำหรับหญิง ผ้าควบเป็นผ้าสำหรับนุ่งบวช และใช้ในงานศพ ผ้าโสร่งเป็นผ้านุ่งผู้ชาย ผ้าซิ่นมัดหมี่เป็นผ้านุ่งผู้หญิง เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชาวภูไทเมืองจำปอนทอผ้าเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่น ผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าจีวร สบง ผ้าคาดอก โดยถวายในช่วงบุญประเพณีต่างๆ และตามโอกาสที่เหมาะสม ตามความเชื่อเกี่ยวกับการสั่งสมบุญในภพหน้า โดยใช้ผ้าเป็นสื่อกลางระหว่างความเชื่อกับพิธีกรรม การทอผ้าได้ช่วยสร้างความร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวรวมถึงสมาชิกในชุมชน โดยผู้ชายจะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบและเตรียมอุปกรณ์ในการทอผ้าให้ผู้หญิงเป็นคนถักทอ คนเฒ่าคนแก่ก็คอยให้คำปรึกษาด้านการทอ และลวดลายต่างๆ มีการนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการย้อมสีผ้า โดยอาศัยความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ช่วยกำหนดระเบียบ กติกา ให้คนในชุมชน ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างสมดุล

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณค่าด้านศาสนา ชนเผ่าภูไท มีความศรัทธาในพระพุทธรูปที่มั่นคงมาก ปรากฏเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ที่กระทำตลอดทั้งปี ซึ่งสามารถเห็นได้ด้วยสายตา และหากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่าผ้าทอมือจำนวนมากมายังถูกสั่งซื้อเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้อง ความดีงาม หรือคุณธรรม ความรับผิดชอบ 2) คุณค่าด้านการศึกษา ชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการสืบสานการทอผ้าโดยการถ่ายทอดความรู้จากผู้ชำนาญหรือปราชญ์ชาวบ้าน และการปลูกฝังให้คนในชุมชนใส่ผ้าชิ้น ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ชนเผ่าภูไท เมืองจำปอน ตั้งแต่วัยเด็ก 3) คุณค่าด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลต่อรายได้จากการจำหน่ายผ้าทอของชนเผ่าภูไท นอกจากนี้ปัจจัยด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยเชิงบวกที่ทำให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าผ้าทอชนเผ่าภูไทได้กว้างขวางขึ้น 4) คุณค่าด้านสังคม เมื่อมีอาชีพ ทำให้เกิดมีรายได้ สังคมน่าอยู่ ครอบครัวยั่งยืนไม่ได้ย้ายถิ่นฐานออกไปทำงานนอกพื้นที่สังคมก็น่าอยู่ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่นี่สะท้อนมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน เช่น ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ จึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเป็นหลักฐานที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตแก่คนรุ่นได้เป็นอย่างดี 5) คุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อร่างสร้างวัฒนธรรมประเพณีปฏิบัติของประชากรในปัจจุบันถึงแม้จะมีการพัฒนาทางเทคโนโลยี จนทำให้วัยรุ่นสาวของ สปป.ลาว นุ่งกางเกงหรือสายเดี่ยวนั้น แต่เวลางานบุญต่างๆ ก็จะได้เห็นภาพที่น่าประทับใจ คือ แม่หญิงลาวจะพร้อมใจกัน “นุ่งซิ่น เปี่ยงแพ” แม่หญิงลาวเกี่ยวข้องและผูกพันกับการ “นุ่งซิ่น” และทอผ้า อย่างแยกกันไม่ออก

อภิปรายผลการวิจัย

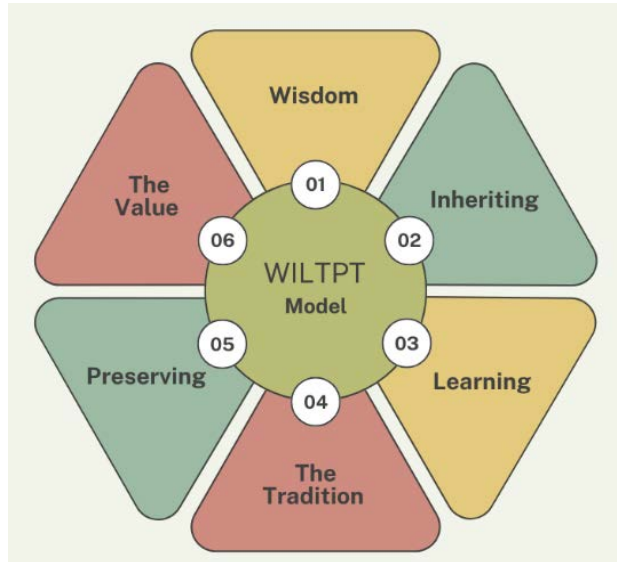
1. ผลจากการวิจัยที่ 1 พบว่า ประวัตินุ้ยบ้านตาแหลว มีประวัติความเป็นมาไม่ต่ำกว่า 200 ปี จากหลักฐาน เป็นกลุ่มของชนเผ่าภูไท และมีประวัติการทอผ้ามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะบ้านตาแหลวมีชื่อในการทอผ้าชิ้นหมี และประกอบอาชีพการทอผ้าสูงถึงร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่าอาชีพการทอผ้าของบ้านตาแหลว เป็นอาชีพที่เสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุเปีย ทาปทา และคณะ (2560) ที่ว่า การทอผ้าทั้งในบ้านสะฝ่ายและบ้านดอนโค มีความเป็นมาหลายร้อยปีและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยใช้เส้นใยจากธรรมชาติคือไหมและฝ้าย ใช้สีธรรมชาติในการย้อม และถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกสาว เพื่อใช้ในครอบครัวและนำไปแลกเปลี่ยน แต่การทอผ้าในปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้เส้นใยไหมจากประเทศจีนซึ่งราคาถูก หาซื้อได้สะดวก ใช้สีเคมีในการย้อม โดยยังคงถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกสาวเช่นเดียวกับในอดีต และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปาริชาติ ศรีสนาม (2550) ที่ว่าการทอผ้ามีที่มาของลวดลายตั้งแต่การนำคติธรรมความเชื่อ งานศิลปะ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม ลวดลายจากประสบการณ์ พัฒนาเป็นรูปแบบลวดลายมาจนถึงปัจจุบัน

2. ผลจากการวิจัยที่ 2 พบว่า ชาวภูไทเมืองจำปอนมีการทอผ้าเพื่อถวายทานตามงานบุญ ตามโอกาสอันสมควรโดยเชื่อว่าเป็นการสั่งสมบุญครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต ซึ่งขณะที่ทอต้องใช้ความเพียรพยายามและตั้งใจเป็นอย่างมาก ชาวภูไทเมืองจำปอนได้ทอผ้าเพื่อใช้ในพระพุทธรูป 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่เป็นสมณบริวาร หรือเครื่องใช้สอยของพระภิกษุ เช่น ผ้าจีวร ยาม ผ้ากราบ โดยมีรูปแบบแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย แต่โครงสร้างและประโยชน์ใช้สอย ยังคงยึดตามหลักพุทธบัญญัติ และ อีกส่วนหนึ่งคือผ้าที่ใช้ถวายเป็นเครื่องบูชาของพุทธศาสนิกชน เช่น พระบฏ ผ้าพระเวส ผ้ามาน ผ้าคลุมพระพุทธรูป ผ้าห่มพระธาตุ ผ้าห่อคัมภีร์หมอนอิง ธงหรือตุ่ง เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นใหม่ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น พวงมาลัยและบายศรี ที่ทำด้วยผ้าต่างๆ แต่ยังรักษาคุณค่าดั้งเดิมและดำรงไว้ซึ่งอุดมคติของพุทธศาสนิกชนไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Dhammachai Tipitaka Project (2566) ที่ว่า พุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นมีธรรมเนียมนิยมสร้างผ้าห่อคัมภีร์ใบลานถวายวัดด้วยผ้าที่มีคุณภาพดี ซึ่งมักเป็นผ้าที่ทอขึ้นเอง เนื่องจากวัฒนธรรมไม่อนุญาตให้ผู้หญิงจารพระธรรมที่ถือว่า การจารอักขระแต่ละตัวมีอานิสงส์มากมหาศาล ประหนึ่งสร้างโบสถ์วิหาร ดังนั้นฝ่ายหญิงจึงหากุศโลบายสร้างบุญด้วยการ บรรจงทอผ้าห่อคัมภีร์ขึ้น มีทั้งผ้าซิ่น ผ้าลายขีด ผ้าทอยกดอก ผ้าทอยกดิน ผ้าไหม ผ้าต่วน เป็นต้น เพื่อให้ได้อานิสงส์ผลบุญ และสอดคล้องกับ ปาริชาติ ศรีสนาม (2550) ที่ว่า การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ตั้งแต่อดีต การทอผ้ามีที่มาของลวดลายตั้งแต่การนำคติธรรมความเชื่อด้านศาสนา งานศิลปะ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม ลวดลายจากประสบการณ์เป็นต้น

3. ผลจากการวิจัยที่ 3 พบว่า การที่ผู้หญิงลาวยังคงรักษาวัฒนธรรมการนุ่งซิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการนุ่งซิ่นเป็น “ฮึดคง” ประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนกลายเป็น คุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นความภูมิใจ เป็นเอกลักษณ์ เป็นบรรทัดฐานทางสังคมในการอบรมสั่งสอนจากแม่สู่ลูกสาว ผ้าทอของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอน อยู่คู่กันมาตลอดบนฐานความสัมพันธ์กับประเพณี คติ ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงและช่วยกล่อมเกลাজิตใจ ของคนในชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิตอย่างสงบสุข จนเกิดเป็นประเพณีและพิธีกรรมอันเป็นแนวทางให้ชาวภูไทเมืองจำปอนได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาริสสา อินทรเกิด (2561) ที่ว่า การอนุรักษ์และสืบสานผ้าไหมมัดหมี่ขึ้นดินแดงของชุมชนมีความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีผู้ที่มีความรู้และมีฝีมือในการทอผ้าเพื่อสืบทอดรุ่นต่อรุ่น และสอดคล้อง กับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) ที่ว่า กิจกรรมทางสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในเชิงการเรียนรู้ เป็นกรอบและบรรทัดฐานความประพฤติ และให้ความมั่นคงอบอุ่นทางจิตใจ การเรียนรู้ด้วยศาสนาเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์โดยตรงและโดยอ้อม

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยเรื่อง “คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า WILTPT Model หรือ กระบวนการเรียนรู้และส่งต่อคุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 WILTPT Model

W : Wisdom หมายถึง ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของบรรพบุรุษที่สืบทอดมาถึงชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

I : Inheriting หมายถึง การสืบทอดการทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนแต่ครั้งบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกระบวนการสอนจากแม่สู่ลูกสาว

L : Learning หมายถึง การเรียนรู้การทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนโดยเรียนรู้จากพ่อแม่ปู่ย่าญาติพี่น้องด้วยวิธีการลงมือทำจริง ตามกระบวนการทางครอบครัวและสังคม

T : The Tradition หมายถึง ประเพณีการทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนที่จัดขึ้นต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

P : Preserving หมายถึง การอนุรักษ์วิธีการทอผ้าของชนเผ่าภูไทผ่านครอบครัว สังคม และภาครัฐ

T : The Value หมายถึง คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทเมืองจำปอนที่มีต่อพระพุทธศาสนา เพื่อผลิตผ้าเป็นบุญทานและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เสริมรายได้ของชุมชน

สรุป

การทอผ้าของชนเผ่าภูไทเมืองจำพอนมีการสืบทอดเป็นภูมิปัญญาบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นไม่ต่ำกว่า 200 ปี มีกระบวนการทอผ้าจากเส้นใยธรรมชาติคือไหมและฝ้าย ใช้สีธรรมชาติในการย้อม มีการทอผ้าเพื่อถวายเป็นทานในพระพุทธศาสนา มีคุณค่าทางศาสนา คือใช้เป็นผ้าห่อคัมภีร์ธรรม เป็นผ้าจีวรสำหรับพระสงฆ์ มีคุณค่าด้านการศึกษา คือถ่ายทอดเรียนรู้กันเองภายในครอบครัวจากรุ่นแม่สู่ลูกหลานสืบทอดรุ่นต่อรุ่น มีคุณค่าด้านเศรษฐกิจ คือผลิตผ้าทอแล้วนำมาขายสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว มีคุณค่าด้านสังคม คือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม คือแสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมการนุ่งผ้าซิ่นของสตรีลาวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนาเมืองจำพอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีอยู่มากมาย ทั้งในแง่วัฒนธรรม ประเพณี การปกครอง และศาสนา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ รัฐบาล ผู้บริหารท้องถิ่น และสถานศึกษาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรนำไปใช้ดำเนินการ ควรจัดทำแผนนโยบายระดับท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดความต่อเนื่องในการสนับสนุนด้านงบประมาณและการพัฒนาด้านเทคนิคการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้มาตรฐาน ควรออกแบบเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้า ผ้าทอของชนเผ่าภูไทเมืองจำพอน แขวงสะหวันนะเขต ควรจัดทำให้เป็นหลักสูตร การเรียนการสอนในสถานศึกษา ทุกระดับในท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ กับเยาวชนรุ่นหลัง ได้สืบทอดอย่างภาคภูมิใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับ

2.1 คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนาเมืองอาดสะพังทอง แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรื้อฟื้นภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้าของคนในชุมชน และส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้าร่วมเรียนรู้ และใช้ประโยชน์

2.2 คุณค่าผ้าทอของชนเผ่าภูไทที่มีต่อพระพุทธศาสนาเมืองอุทุมพอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าเป้ ต่างๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- ทรงคุณ จันทจร และปิติ แสนโคตร. (2548). *การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีเหยาของชาวผู้ไทย: ศึกษากรณีชาวผู้ไทย อำเภอนองสูงจังหวัดมุกดาหาร*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปาริชาติ ศรีสนาม. (2550). *อิทธิพลที่มีผลต่อการออกแบบลายผ้าไหมมัดหมี่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านแสนสุข อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม*. รายงานการวิจัย โครงการวิจัยทุนอุดหนุนงบประมาณรายได้: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาสิลา วีระวงส์. (2528). *พงสาวดารลาว แต่โบราณถึงปี 1946*. เวียงจันทน์: เวียงจันทน์.
- มาริสสา อินทรเกิด และคณะ. (2561). การอนุรักษ์และสืบสานการทอผ้าไหมมัดหมี่ขึ้นดินแดงของชุมชนบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*. 10(1), 141-154.
- สิทธิชัย สมานชาติ และคณะ. (2553). *โครงการสำรวจผ้าขึ้นหมี่หัวจกดาว เอกลักษณ์เมืองอุบล เพื่อสืบสานและเป็นฐานข้อมูลในการจัดทาส่งเสริมการขายสินค้าท้องถิ่น*. โครงการทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุปิยา ทาปทา และคณะ. (2560). ผ้าขึ้น: กรณีศึกษาเมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว). *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 8(2), 442-457.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). *ภูมิปัญญาอีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- Dhammachai Tipitaka Project. (2566). *คัมภีร์ใบลาน "ผ้าห่อถักทอดด้วยศรัทธา"*. สืบค้น 31 มกราคม 2566 จาก <https://www.dmc.tv/pages/ความรู้รอบตัว/คัมภีร์ใบลาน-ผ้าห่อถักทอดด้วยศรัทธา.html>.